

200

NOTULEN

VAN HET

VERHANDELDE IN DE ZITTINGEN

DER

SYNODE

VAN DE

Christelijke Gereformeerde Kerk
in Nederland,

gehouden te Utrecht,

in het Kerkgebouw der Christelijke Gereformeerde Gemeente aldaar,
op 19, 20 en 21 Juli 1904.

UTRECHT, G. RENKEMA, EZZ.

Aan de Synode ging vooraf eene ure des gebeds, gehouden in het kerkegebouw der Christelijke Gereformeerde Gemeente te Utrecht, op Maandagavond 18 Juli 1904, waarin de Voorzitter der vorige Synode, Ds. J. Wisse, Czn., Docent aan de Theol. School der Christ. Geref. Kerk en predikant te 's Gravenhage, roorging naar aanleiding van I Cor. 15 : 58: „Zoo dan, mijne geliefde broeders, zijt standvastig, onbewegelijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren, als die weet, dat uw arbeid niet ijdel is in den Heere”.

NOTULEN

van het verhandelde in de zittingen der Synode van de Christelijke
Gereformeerde Kerk in Nederland, gehouden te Utrecht,
in het kerkgebouw der Christ. Geref. Gemeente
aldaar, op 19, 20 en 21 Juli 1904.

Zitting van Dinsdag 19 Juli 1904.

ARTIKEL 1. Na het zingen van Ps. 95 : 1 en 2 en gebed, leest de Voorzitter der jongste Synode, Ds. J. Wisse, Cz., Col. 3 voor en roept der vergadering een hartelijk welkom toe. Zeerw. wijst voorts op de dure roeping dezer vergadering, om de hoogste en gewichtigste belangen der Kerk naar Gods Woord en Kerkorde te behandelen, — een taak, die *zwaar* mag heeten, maar anderzijds ook *groot*, waar, terwijl zooveelen zich afkeeren van den dienst van God, het ons gegeven is onze krachten in Zijnen dienst te besteden. En waar ieder, die zich eigen zwakheid en onbekwaamheid bewust is, zal moeten uitroepen: »wie is tot deze dingen bekwaam?» daar weten wij evenwel, dat des Heeren kracht verheerlijkt wordt in degenen, die zich als zulke zwakken hebben leeren kennen.

ART. 2. De lastbrieven worden gelezen en goedgekeurd.
Tegenwoordig zijn de volgende afgevaardigden:

Classis Amsterdam: Ds. H. Janssen; Ds. M. den Boer; Oud. P. Vogel; Oud. A. S. Sluiter.

Classis Dordrecht: Ds. A. v. d. Heijden, Jzn.; Ds. W. F. v. d. Kodde; Ds. J. van Drunen; Oud. L. Bij de Vaate; Oud. W. v. d. Wefering; Oud. D. J. v. Brummen.

Classis 's-Gravenhage: Ds. T. A. Bakker; Ds. A. Jansens; Ds. J. Wisse, Cz.; Oud. S. van Kleef; Oud. G. Siljee.

Classis Zwolle: Ds. R. E. Sluiter; Ds. M. Koomans; Ds. Joh. v. d. Vegt; Oud. Boerrigter; Oud. Hoonhorst; Oud. Ponstein.

Classis Leeuwarden: Ds. J. Bos, Hzn.; Ds. J. W. Polman; Ds. F. Lengkeek; Oud. F. van Dijk; Oud. G. Kalkhuis; Oud. E. Sluiter.

Classis Apeldoorn: Ds. P. J. M. de Bruin; Ds. J. v. d. Vegt;

Oud. H. W. Kappers ; Oud. A. Jansen ; Oud. H. Frugte ; Oud. J. Geels.

Classis Utrecht : Ds. M. Schouten ; Ds. H. M. v. d. Vegt ; Oud. Vermeer ; Oud. Renkema ; Oud. v. Twillert.

De afgevaardigde Ds. Oosterhuis zond bericht, dat hij plotseling verhinderd was ter vergadering te komen; ook zijn secundus Oud. Tavenier, zond bericht van verhindering. Gelijke berichten kwamen in van de brs. G. Noorlander en P. Grasdijk, en van hunne secundi, de brs. Sutterland en v. d. Bosch.

ART. 3. Verkiezing van een moderamen.

Gekozen worden : Ds. H. Janssen, als Voorzitter ; Ds. M. Schouten, als Vice-Voorzitter ; Ds. P. J. M. de Bruin, als Adjunct-Scriba, terwijl Oud. Renkema permanent Scriba is.

ART. 4. Ds. Janssen aanvaardt met een kort woord, waarbij hij den steun der broederen en de medewerking der geachte praeadviseurs vraagt, het voorzitterschap en gaat daarna met de vergadering in 't gebed.

ART. 5. Instemming wordt gevraagd met de belijdenis onzer Kerk, welke vraag met het opstaan van de leden wordt beantwoord.

ART. 6. De Notulen der jongste Synode worden gelezen.

ART. 7. De redactie der Notulen wordt goedgekeurd.

ART. 8. Op den inhoud der notulen worden de volgende opmerkingen gemaakt :

- a. Oud. Sluijter wijst er op, dat verzuimd is te vermelden, dat de Synode met dankgebed is gesloten ;
- b. Ds. v. d. Kodde merkt op, dat zijn naam niet voorkomt onder de afgevaardigden ;
- c. Ds. Wisse merkt op, dat in de gedrukte Notulen de onder-teekening van Voorzitter en Scriba ontbreken, die trouwens steeds werden weggelaten in onze gedrukte Notulen ;
- d. Ds. Schouten wijst er op, dat in art. 61 dier gedrukte Notulen staat, dat Ds. v. d. Kodde de secundus van Ds. Sluiter is, terwijl Ds. v. d. Kodde secundus van hem (Ds. Schouten) is en Ds. Bos van Ds. Sluiter.
- e. Oud. Sluijter herinnert, dat ter vorige Synode is besloten, dat de financiëele verslagen niet bij de gedrukte Notulen zouden worden ingenaaid, maar op een los vel zouden worden gegeven.

Op voorstel van Ds. de Bruin zullen de genoemde verslagen naar gewoonte in de gedrukte Notulen worden opgenomen (dus niet op losse vellen).

De Notulen worden daarna onder dankzegging aan den Scriba goedgekeurd.

ART. 9. De Voorzitter leest het verslag voor van den Secretaris van het Curatorium der Theologische School.

Namens den Penningmeester dier School, br. J. Schotel, Jz., leest de Secretaris het financiëel verslag voor, dat zeer gunstig luidt. (Zie Bijlage A.)

Ds. H. M. v. d. Vegt deelt naar aanleiding van het voorlezen verslag der T. S. mede, dat hij *in loco* zou nemen, of hij zich op deze Synode weer als Curator verkiesbaar zou stellen, en deelt nu mede, dat hij zich niet meer herkiesbaar stelt.

Op aandringen van den Voorzitter, Ds. de Bruin, Ds. Schouten en Ds. den Boer geeft Ds. v. d. V. eindelijk toe zich weer herkiesbaar te stellen, maar zegt, dat hij dan voor de overige functiën bedankt wegens zijn hoogen leeftijd.

ART. 10. Bepaald wordt, op voorstel van Ds. de Bruin, dat de zittingen der Synode zullen worden gehouden van 9 tot 4 uur en van halfzeven tot 9 uur.

PAUZE,

waarbij Doc. v. Lingen een zegen vraagt over de te gebruiken ververschingen.

ART. 11. Nadat Ps. 119 : 3 gezongen is en Ds. Lengkeek gebeden heeft, worden de werkzaamheden hervat met het voorlezen van het verslag van de Kas E. B. P. en dat van de Kas voor Em. predikanten, predikantsweduwen en -weezen, door Ds. Bos. (Zie Bijlage C.)

Als Commissie voor het nazien dezer boeken worden door den Voorzitter aangewezen Oud. Siljee en Ds. Sluiter.

ART. 12. De Scriba der Syn. Commissie brengt verslag uit over den arbeid dier Commissie in 't verloop van jaar.

Ds. Bakker merkt daarbij op, dat in dit verslag geen melding is gemaakt van de stichting der nieuwe gemeenten (Hoogeveen en Leiden), zooals anders gebruikelijk is.

Onder dankzegging aan den Scriba wordt het verslag goedgekeurd.

ART. 13. De afgevaardigde Oud. IJskes komt ter vergadering. Hem wordt instemming met de belijdenis gevraagd.

ART. 14. Ingekomen stukken :

- a. protesten over twee zaken uit de gemeente Utrecht van eenige leden dier gemeente :
- b. een protest van eenige leden der gemeente Apeldoorn.

ART. 15. Besloten wordt met het oog op de werkzaamheden van de benoemde commissies hedenavond *en et* en hedenmiddag tot half vijf te vergaderen.

ART. 16. Op de instructie der Classis Amsterdam :

De Classis stelt aan de Synode voor bij het begin van iedere zitting de klad-notulen te lezen, opdat voorkomen worde, dat zaken worden vergeten.

wordt, nadat Oud. IJskes eenige toelichting heeft gegeven, door het moderamen geantwoord, dat de Scriba zal trachten aan dit verlangen te voldoen.

ART. 17.

De Classis verlangt van de Synode uitspraak in hoeverre de Heilige Doop, bediend aan kinderen in Vrije Kerken, moet worden erkend.

(Van de Classis 's-Graevenhage.)

Ds. Bakker licht deze instructie toe en zegt, dat deze instructie geboren is uit de vraag of de Doop, door Ds. Minderman bediend, wettig moet worden geacht.

Ds. H. M. v. d. Vegt wijst op de desbetreffende bepaling van 1882, in ons Kerkelijk Handboekje opgenomen.

Doc. Wisse geeft prae-advies en wijst er op, dat onze Kerk den Doop, in vrije gemeenten bediend, altijd voor wettig erkend heeft. Hij wijst nog op een advies in deze zaak, voor \pm 20 jaar uitgebracht door de predikanten der Christ. Geref. Kerk Littooy, L. Lindeboom en Beuker.

Ds. v. d. Heijden vraagt of dus ook de Doop van die predikanten van vrije gemeenten, die niet wettig geordend zijn, moet worden erkend.

Oud. Renkema wijst op het vage, onbelijnde van de bepaling in 't besluit van 1882: »ingeval zij gedoopt zijn in of vanwege eene vergadering van Christenen, door een door zulk een vergadering geroepen en erkend Dienaar des Woords.«

Ds. de Bruin wijst op 't besluit der Synode van 1618/19, dat de Doop van een afgezet predikant wettig is, zoo hij eenige beroeping van eene vergadering heeft.

Ds. den Boer wijst op de historie en zegt, dat op de vraag, ter Synode van Middelburg in 1581 gedaan, *waarvoor men den Doop der priesters heeft te houden*, is geantwoord: »Dewijl zij macht hebben om te doopen volgens de orde der Roomsche Kerk, zoo zal de Doop, door hen bediend, niet weder herhaald worden. Maar de Doop van monniken en dezulken, die geen macht hebben om te doopen, volgens dezelfde orde, zal van geen waarde gehouden worden.« En als er gevraagd

wordt. »waar men den Doop der Wederdoopers voor te houden heeft, ingeval iemand te voren niet gedoopt zijnde; door hen in den ouderdom gedoopt wordt. of men dan zoo iemand, die tot de ware religie komt, met een nieuwen Doop zal aannemen?» luidt het antwoord: »men moet eerst vernemen wat voor een vorm de wederdoopers gebruiken in hun Doop en of zij allen éénen vorm van doopen hebben.«

Ik meen, zegt Ds. den B., dat wij zoo ook hier er op te letten hebben, of hij, die den Doop bedient, een dienaar is, door een *di naar* in zijn ambt bevestigd of wel door een onderling, zooals wel eens is geschied. De H. S. toch leert, dat zij, die gezonden zijn om te leeren, macht hebben om te doopen. Ik geloof daarom, dat, hoewel de »Vrije Kerken« orde en regel omtrent het herdersambt hebben verlaten, wij den Doop van hen, die over den muur klimmen of door ons zijn afgezet, maar in de »Vrije Kerken« weer aangenomen, hebben te erkennen, al is het, dat wij zulke voorgangers niet erkennen als bouwende op het fundament der Apostelen en Profeten; dit laatste toch hebben ook onze vaders niet gedaan van de Roomsche Kerk, noch van de secte der Wederdoopers. Meer dienen wij acht te geven of de Doop heeft plaats gehad naar de instelling des Heeren, in den naam van den drieënen God. En is de leeraar niet kerkelijk bevestigd of wordt er eenig onoverkomelijk bezwaar in de bediening des Doops gevonden, dan mag, meent Ds. d. B., zulk een Doop niet voor wettig erkend worden.

Ds. Joh. v. d. Vegt wijst op de bepaling van 1872.

De Voorzitter merkt op, dat Ds. Minderman niet afgezet, maar geschorst is.

Ds. Lengkeek wijst er op, dat het hier niet de vraag geldt, of de Doop, door voorgangers der »Vrije gemeenten« bediend, ons tegen de borst stuit, maar dat op de vraag moet worden geantwoord: dien Doop erkennen of niet?

Ook de Oud. v. Kleef en Kappers maken nog enkele opmerkingen.

Besloten wordt daarna, dat de Synode blijft bij het standpunt der vaders, dat de bedoelde Doop voor wettig is te houden.

ART. 18.

Hoe te handelen met kinderen, die ten Doop worden aangeboden door grootouders of andere bloedverwanten, terwijl de ouders zelve geen leden der Kerk zijn?

(Van de Classis 's Gravenhage.)

Ds. Wisse licht deze instructie toe en vraagt: Een kind is onecht geboren; de moeder is geen lid der gemeente; de grootouders, die wel lid der gemeente zijn, nemen het kind tot zich, doch later eischt de moeder het kind op; kan nu zulk een kind gedoopt worden?

Ds. de Bruin en Ds. H. M. v. d. Vegt wijzen op het bepaalde der Synode van 1849.

Ds. den Boer wijst op het feit, dat de ouders, nadat zij de kinderen uit het huis der grootouders terugnamen, niet zelden de opvoeding verwaarloosden.

Ds. de Bruin wijst er op, dat zulk een kleinkind een *bonde'ing* is en de grootouders dus *recht* hebben op den doop van hun kleinkind.

Ds. Sluiter wijst op het bepaalde van 1849, dat zulk een kind gedoopt moet worden, als de grootouders de opvoeding op zich nemen. Reeds in 1638 op de Synode van Tholen is dit bepaald.

Oud. Renkema vraagt: maar hoe te handelen als een keraad de overtuiging heeft, dat de grootouders, die voor den preekstoel belijden, het toezicht over de opvoeding van hun kleinkind op zich te *willen* nemen (zooals de bepaling luidt), duidelijk bewijzen de opvoeding van hunne eigen kinderen niet op zich te *kunnen* nemen? De eerste Synode onzer (G. Kerk (van 1836) zegt van de opvoedingstaak:

»De lidmaten der Kerke Christi zijn verplicht om aan hunne kleine kinderkens het teeken en zegel des H. Doops in de gemeente te doen toedienen, dewijl volgens de H. Schrift en de daarop gegronde Formulieren van eenigheid onzer Kerk de kinderkens met hunne ouders in het Verbond Gods begrepen zijn en de beloften des Heeren niet alleen de geloovigen, maar ook hun zaad gelden; zullende de Opziens en Herders de lidmaten ernstiglijk vermanen en opwekken, om, op het voorbeeld van Abraham, den Vader der geloovigen, niet te twijfelen door ongeloof, maar Gode de eere te geven, opdat zij ook daardoor des te meer gedrongen worden, om, onder inroeping van den onontbeerlijken zegen des H. Geestes, getrouw te zijn aan de vrijwillig afgelegde belofte, om hunne kinderkens, als erfgenamen des Rijks Gods en Zijns Verbonds, van hunne eerste ontkieming af aan, naar hunne vatbaarheid bekend te maken met het Verbond, deszelfs rechten en plichten; met den Borg en Middelaar des Verbonds, die ook de kinderkens tot zich riep; met den H. Geest als den onmisbaren toepasser en verzegelaar van de beloften en zegeningen des genade-verbonds, en met deszelfs heilrijke vruchtgevolgen, het

kindschap Gods en het leven des geloofs tot verbeerlijking (Gods des Vaders: zullende de Leeraars geduriglijk vermaand worden, om getrouwelijk te handelen naar den Woorde Gods en de daarop gegronde Formulieren van eenigheid, in de bediening van het teeken en zegel des Verbonds, opdat *door het Lichtvaardiglijk han'eren in dezen* de toorn Gods niet over de gemeente gebracht worde, door de ontheiliging Zijns Verbonds.»

Doc. v. Lingen stelt voor de bestaande bepaling in dien zin te wijzigen, dat de kerkeraad in zulk een geval heeft te onderzoeken of de grootouders niet alleen *willen*, maar ook ten gevolge van de gewilligheid en onderworpenheid der ouders zelve de af te leggen belofte zullen *kunnen* vervullen.

Besloten wordt echter (met 20 tegen 18 stemmen) bij de bepaling van 1849 te blijven.

Art. 19.

Hoe te handelen met de kerkelijke tucht omtrent de kinderen der gemeente die zich aan openbare zonden schuldig maken en reeds tot onderscheid van jaren zijn gekomen.

(Van de Classis 's-Gravenhage.)

Ds. Jansens licht deze instructie toe en wijst op een geval in zijne gemeente, waar enkele doopleden de godsdienstoefeningen verwaarloozen en in de zonde leven.

Doc. v. Lingen wijst op een desbetreffend besluit van de Synode van Wezel.

De Voorzitter leest voor hoe Voetius over deze zaak oordeelde, die zeide, dat in *egenlijken* zin op dezulken de tucht niet kan worden toegepast.

Ds. Wisse meent, dat dezulken na herhaalde vermaning eenvoudig geroyeerd behooren te worden, indien geene vermaning baat.

Ds. H. M. v. d. Vegt wijst er op, dat een bepaling der Synode van 1857 zegt: »*Aan het bescheiden oordeel der Kerkeraden is overgelaten, op welke wijze de kerkelijke tucht zal toegepast worden op kinderen der gemeente, die tot jaren van onderscheid zijn gekomen en nog geen belijdenis des geloofs hebben afgelegd, in zonden doorbreken en na behoortelijke vermaning zich daarvan niet bekeeren.*«

De Voorzitter wijst er Ds. v. d. Vegt op, dat er nog iets volgt, dat niet uit het oog moet worden verloren, omdat het in vele gevallen beslissend is, n.l.: »*altijd zal hierin met zachtmoedigheid en getrouwheid zoodanig worden gehandeld, als het meest tot algemeene stichting der gemeente kan dienen.*«

Besloten wordt bij deze bepaling der Synode van 1857 te blijven.

ART. 20. Aan H. M. de Koningin wordt het volgende telegram verzonden :

De Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk, heden 19 Juli te Utrecht vergaderd, dankt God voor den zegen aan ons Vaderland in Uwe Majesteit geschonken.

Zij betuigt U van harte hare eerbiedige liefde en bidt van den Koning der koningen, dat Hij onze Koningin met Haren Vorstelijken Gemaal zegene met alles wat tot tijdelijk en eeuwig geluk dienen kan.

Namens de Synode :

H. JANSSEN, Praeses.

G. RENKEMA, Scriba.

ART. 21. De vergadering wordt daarna gesloten met dankgebed van den Vice-Voorzitter.

Zitting van Woensdag 20 Juli 1904,
(in comité.)

ART. 22. Nadat Ps. 89 : 7 is gezongen, gaat de Voorzitter voor in gebed.

ART. 23. Voorgelezen wordt het gedeelte der Notulen, dat loopt over de zaken, die ten vorigen jare in comité zijn behandeld. Ook dit gedeelte der Notulen wordt goedgekeurd.

Ds. J. v. d. Vegt verzoekt, dat ook dat gedeelte der Notulen, dat de rechtszekerheid der Kerk betreft, gedrukt worde.

De Scriba geeft de redenen op, waarom het moderamen besloot dat gedeelte vooralsnog niet publiek te maken door den druk.

ART. 24. Ds. Sluiter rapporteert dat de boeken van den Penningmeester, Ds. Bos, in orde zijn bevonden.

Aan Ds. Bos wordt door den Voorzitter de dank der Synode gebracht.

ART. 25. Oud. v. Brummen rapporteert inzake het protest van leden der gemeente Apeldoorn. De rapporteurs adviseeren der Synode des Kerkerads en der Classis handelingen goed te keuren en de protestanten te vermanen tot bekeering.

De conclusie van het rapport wordt aangenomen.

ART. 26. Ds. den Boer rapporteert inzake de protesten-Utrecht.

In overeenstemming met dat rapport wordt na breede discussie het volgende voorstel van Ds. de Bruin aangenomen :

»De Synode oordeelt in dit speciale geval dat de Kerkeraad uit Gods Woord en de Kerkorde geen voldoende bewijs kan leveren voor het weigeren van dit huwelijk, doch dat anderszits geen genoegzame gronden kunnen aangevoerd worden om den Kerkeraad tot inzegening van dit huwelijk te verplichten.«

ART. 27. Aan de protestanten inzake eene andere huwelijks-inzegening zal worden bericht, dat deze Synode dat protest niet kan behandelen, omdat het niet langs den ordelijken, kerkelijken weg ter Synode is gebracht, daar het wel *zijdelings ter Classis is besproken* (in verband met het huwelijk in art. 26 bedoeld), maar niet is *afgehandeld*.

PAUZE,

waarbij Oud. Frugte een zegen vraagt over de te gebruiken ververschingen.

ART. 28. Na het zingen van Ps. 84 : 3 en gebed van Oud. Bij de Vaate worden de werkzaamheden hervat.

ART. 29. De Synode machtigt Curatoren in hunne Augustus-vergadering te voorzien in de vacature-Jansen voor 't onderwijs in de Holl. vakken.

ART. 30.

De Synode geve inlichting of een lid der gemeente, dat onder stille censure staat wegens Zondagsarbeid, de vragen van het doopsformulier mag beantwoorden.

(Van de Classis AmsterJam.)

Oud. Sluijter licht deze instructie toe met te wijzen op een geval in de gemeente Amsterdam, hetwelk deze vraag ter Classis bracht. De Classis oordeelde, dat de vader, die wegens Zondagsarbeid onder stille censure staat, niet op het doopsformulier mag antwoorden.

De Voorzitter deelt nader mede, dat het Zondagsarbeid aan de Electriche Centrale betreft.

Doc. Wisse wijst er op, dat altijd als regel in onze Kerk heeft gegolden, dat zoo iemand niet mag antwoorden.

Met algemeene stemmen wordt daarna besloten te bepalen, dat iemand, die wegens Zondagsarbeid onder stille censure staat, niet op het doopsformulier zal mogen antwoorden.

ART. 31.

De Synode geve nadere verklaring van de werken van noodzakelijkheid op den Zondag.

(Van de Classis Amsterdam)

Uit de toelichting van Oud. Sluijter blijkt, dat deze instructie geboren is uit een concreet geval in de gemeente Amsterdam, waar een brievenbesteller zich voor de catechisatie aanbood om later lid te worden.

Ds. Lengkeek merkt op, dat men z. i. onderscheid moet maken tusschen openbare en persoonlijke werkzaamheden van noodzakelijkheid. *Openbare* werkzaamheden van noodzakelijkheid zijn die, welke in 't belang der openbare veiligheid worden verricht, *persoonlijke* alleen die, welke uit het beginsel der ware naastenliefde en tot verheerlijking Gods geschieden. Wij zullen, wanneer wij in bijzonderheden willen treden, geen bepaalde uitspraak kunnen doen. Gaslicht is b.v. niet noodzakelijk voor de kerkgebouwen of de huizen (ik maak er geen gebruik van), maar *wel* voor de verlichting der stad. Als Synode en ook als Kerkeraden worden wij geroepen objectief te oordeelen, elk geval in 't bijzonder.

Oud. Renkema wijst op de desbetreffende Synode-besluiten van 1840, 1857 en 1877.

Oud. IJskes herinnert aan de Synode-besluiten van 1893 en 1894.

Ds. den Boer raadt in moeielijke gevallen zich tot de Classis te wenden.

Nadat Ds. J. v. d. Vegt, Oud. Boerrigter en Oud. Kappers nog het een en ander hebben opgemerkt en Doc. v. Liugen en Doc. Wisse er op hebben gewezen, dat geen definitieve belijning mogelijk is, stelt Ds. de Bruin voor:

»De Syn. spreke uit dat, hoewel alle werken der noodzakelijkheid niet kunnen worden belijnd, postbeambten en arbeiders aan de gasfabriek op Zondag niet zullen aangenomen worden; mochten ergens zulke personen reeds lid zijn, dan zullen ze worden geduld.«

Oud. Renkema stelt voor de bepaling van 1903 te handhaven, met invoeging van het woord *alle*, zoodat de bepaling alsdan zal luiden:

»Post-, tram- en spoorbeambten en alle anderen, die Zondagsarbeid moeten verrichten, voortvloeiende uit hunne maatschappelijke betrekking, mogen als leden der gemeente niet worden aangenomen.«

Het voorstel-Renkema wordt aangenomen.

ART. 32.

De Synode spreke zich uit over de bevoegdheid van de Class. Commissie inzake

het voor de 2de maal beroepen van eenen leeraar in dezelfde vacature.

(Van de Classis Leeuwarden)

Ds. Bos licht deze instructie toe met de mededeeling, dat de gemeente Steenwijk voor het voor de tweede maal beroepen toestemming van de Classicale Commissie heeft ontvangen. Ds. Bos meent, dat alleen de Classis die toestemming kan geven.

Oud. Renkema wijst op de desbetreffende bepaling van 1875, waaruit blijkt, dat niet de Class. Commissie die toestemming mag verleen, doch alleen de Classis.

Ds. Sluiter zegt, dat er eene latere bepaling is, die zegt, dat in spoedeisende gevallen de Class. Commissie mag optreden, b.v. bij gemeentestichting.

Oud. Renkema merkt aan, dat, zoo die latere bepaling (van 1900) in dit geval van kracht zal zijn, eerst dient uitgemaakt, of hier van *spedeitsch* wil sprake kan zijn.

Ds. Polman wil eenheid omtrent die vraag voor al de Classes.

De Voorzitter wijst er op, dat indien de Classis Leeuwarden aan de Class. Commissie geene opdracht heeft gegeven als in de bepaling van 1900 is bedoeld, die Commissie correct handelde.

Op voorstel van Ds. J. v. d. Vegt wordt daarna besloten uit te spreken, dat de Classis Leeuwarden in deze zaak correct heeft gehandeld, terwijl tevens wordt bepaald, dat het voorbedeelde besluit van 1900 gehandhaafd blijft.

Art. 33. De Scriba doet voorlezing van het volgende telegram, dat van H. M. de Koningin is ingekomen:

H. M. de Koningin draagt mij op der Synode Hoogst derzelve bijzonderen dank over te brengen voor zeer gewaardeerde huldebetuiging.

(w. g.) Adjudant van dienst,
VAN GEEN.

Art. 34. Nadat Ps. 90 : 9 gezongen is, wordt deze zitting gesloten met dankgebed van Oud. A. S. Shijfter.

Avondzitting.

Art. 35. Ps. 25 : 2 wordt gezongen en Ds. Koomans gaat voor in 't gebed.

Art. 36.

De Classis vraagt de thans bestaande regeling inzake Art. 8 te laten vervallen en dat de regeling aldus worde: *de candidaat voor*

Art. 8 meldt zich bij zijne Classis aan, die een voorloopig onderzoek instelt naar zijne bekwaamheid en geschiktheid en hem daarna ter Synode tot het examen presenteert.

(Van de Classis Amsterdam.)

Ds. den Boer licht deze instructie toe.

De Voorzitter voegt aan de mededeelingen van Ds. den Boer toe, dat deze instructie haar grond vindt in het besluit der Synode van 1899 (art. 34). Die bepalingen eischen, dat de aspirant voor 't examen naar Art. 8 veel financiëele kosten moet maken alvorens hij onderzocht kan worden. Valt dit onderzoek niet gunstig voor den aspirant uit, dan is hij dat geld kwijt zonder tot zijn doel te zijn gekomen.

Ds. v. d. Kodde vraagt of dat financiëel bezwaar het eenige bezwaar is.

De Voorzitter antwoordt, dat het één der bezwaren is.

Oud. Renkema zegt dat hem deze instructie al heel vreemd voorkomt. In 1898 werd eene Commissie benoemd, die van de Synode in opdracht kreeg ter Synode van 1899 *«een voorstel ter tafel te brengen, waardoor met behoud van het artikel (8 der D. K.) in zijn volle kracht de mogelijkheid tot misbruik wordt afgesneden.»* Een jaar lang is er gearbeid om zoodanige belijning te maken, *waarbij Art. 8 in zijn volle kracht behouden bleef en de mogelijkheid tot misbruik werd afgesneden*, en thans zal men zoo maar op eens dat werk van 1899 te niet willen doen? Laat men dan nu, als van '98 op '99, er ook eens een jaar over denken of zóó maar met een slag het besluit van 1899 moet veranderd worden.

Docent van Lingen zegt, dat deze instructie voor hem eene levensvraag bevat, of hij aan de T. S. kan werkzaam blijven of niet.

Ds. van Drunen zegt, dat weer tot de D. K. moet teruggekeerd worden.

De Voorzitter zegt dat het concept van 1899 tegen de bedoeling van Art. 8 ingaat, daar de Classis haar recht wordt ontnomen.

Ds. Schouten wil wijziging van hetgeen in Art. 34 van de Notulen van 1899 is bepaald.

Nadat Ds. Bakker, Ds. Lengkeek en Oud. IJskes nog het een en ander hebben opgemerkt, stelt Ds. de Bruin voor, vooral nog bij het bepaalde van 1899 te blijven.

Oud. Renkema stelt voor, dat de Classis (en Kerkeraden) tot de a.s. Synode deze instructie in overweging nemen.

Met 29 tegen 7 stemmen wordt het voorstel-Renkema aangenomen.

Ds. v. d. Heijden vraagt nog het desaangaande door de Synode van 1879 bepaalde te mogen voorlezen.

Daar de discussie gesloten is, wordt besloten dit bepaalde van 1879 te laten drukken en aan de Kerkeraden toe te zenden.

Art. 37.

De Classis vraagt de Synode een nadere verklaring te willen geven van Art. 3, par. 5, der D. K.

(Van de Classis Amsterdam)

De Voorzitter wijst ter toelichting er op, dat deze bepaling der D. K. omtrent leekenarbeid licht tot misbruik kan leiden, daar zij zeer onbepaald, onbegrensd is.

Ds. den Boer geeft nog enkele nadere aanduidingen.

Doc. v. Lingen stelt voor het bij art. 34 van de Synode van 1895 als volgt te wijzigen:

De Synode bepale, dat broeders ouderlingen en leden der Christ. Geref. Kerk vooraf door de Classis behooren onderzocht te zijn, zullen zij in eenige gemeente, en dan nog alleen in de Classis, mogen voorgaan.

Dit voorstel wordt met algemeene stemmen aangenomen.

Art. 38.

De Synode bepale, dat geene Classis aan eenige gemeente handopening tot het beroepen van een predikant verleene indien de gemeente niet minstens 600 gulden salaris met vrije woning en vrijdom van belastingen aan den predikant kan toezeggen.

(Van de Classis Utrecht)

Oud. Renkema licht dit voorstel toe. Hij wijst er op, dat er gemeenten zijn, die een traktement geven, dat voor de behoeften van een predikantsgezin, dat toch een stand heeft op te houden en tal van uitgaven heeft te bestrijden, die ieder ander niet heeft, veel te laag is. Als een predikant b.v. f. 500.- traktement heeft, begrijp ik niet wat bij kerkvisitatie door zijn kerkeraad moet worden geantwoord op de vraag: »Heeft de predikant een toereikend inkomen overeenkomstig de behoeften van een welingericht burgerlijk gezin?» Daarbij: *Gods Woord* stelt eischen, als wij maar lezen Deut. 14 : 29 en Gal. 6 : 6.

Daarom, meent Oud. R., moet er eenige waarborg zijn bij 't verlenen van handopening.

Ds. J. v. d. Vegt en Oud. Kappers wijzen er op, dat het

geval zich kan voordoen, dat een predikant *middelen* bezit en dus b.v. wel voor *f* 400.— eene gemeente kan willen dienen.

Ds. J. v. d. Vegt deelt uit eigen ervaring mede, hoe de Heere zorgde en 't hem ook bij een laag traktement aan niets heeft ontbroken.

Oud. Renkema stelt er een ander geval tegenover.

Oud. Sluijter verklaart zich tegen het bepalen van een vaste som.

Ds. v. d. Heijden raadt, om, al is het waar dat de Heere in de behoeften Zijner kinderen en ook in die Zijner dienaren voorziet (vaak op verrassende wijze), toch zeer voorzichtig te zijn bij 't behandelen van dit punt, aangezien er een gevaar achter die redeneering schuilt. »Ik acht,« zegt Ds. v. d. H., »dat een vastgesteld voldoende traktement noodzakelijk is, want de toelage uit eigen beurs op het traktement, dat anders te gering is, kan heel licht tot oogendienst verleiden. Daarom is het beter die toelage in de kas der gemeente te storten; dan staat de predikant vrijer en krijgt het niet den vorm van een fooienstelsel, iets, dat niet dan zeer nadeelig kan werken. Zulke persoonlijke toelagen, die de predikant voor 't levensonderhoud van zijn gezin behoeft, zijn toch geheel onderscheiden van eene betuiging van liefde of waardeering, hetzij in geld of op andere wijze.«

Met het oog daarop raadt Ds. v. d. H. dan ook streng te handhaven, wat omtrent de handopening is bepaald bij Art. 4 der D. K.

Ds. de Bruin steunt dit voorstel.

Oud. Renkema constateert, dat uit de discussies gebleken is, dat de predikanten der Christ. Geref. Kerk over 't algemeen een voldoende tractement hebben.

Besloten wordt bij de bepaling van 1872 omtrent het verleen van handopening te blijven.

ART. 39.

De Synode make de bepaling, dat bij eventuele benoeming van Docenten aan de Theologische School de uitvoering dezer benoeming gepaard ga met eene openbare installatie en met de onderteekening van de formulieren van eenheid.

(Van de Classis 's-Gravenhage.)

Nadat Ds. Bakker deze instructie heeft toegelicht en de verlangde inlichtingen zijn verstrekt, verklaart de Classis 's-Gravenhage zich voldaan.

ART. 40.

De Classis Dordrecht, eene in de gemeente Dordrecht opgerichte Zendingsvereniging overgenomen hebbende, welke uit vrijwillige bijdragen geld zal verzamelen totdat de Kerk zich aan de Buitenlandsche Zending zal kunnen wijden, verzoekt de Synode deze vereeniging tot kerkelijke te verheffen.

(Van de Classis Dordrecht.)

Ds. v. d. Heijden licht deze instructie toe. Hij herinnert, dat het der Synode bekend is (o. a. van vorige Synodes) dat er te Dordrecht een ijverige zendingsgeest is. Tot den Kerkeraad kwam de vraag, wat te doen met gelden, die men voor de Zending had bijeen gebracht.

De Kerkeraad, gedachtig dat de Kerk van Christus eene Zendingkerk is en 't bevel des Heeren luidt: »Predikt het Evangelie aan alle creaturen« (en dus niet slechts aan Nederlanders) meent, dat het niet aangaat in deze aangelegenheid geheel werkeloos te blijven en alles aan andere kerkgroepen over te laten; hij besloot daarom eene Zendingsvereniging op te richten, uitgaande van en beheerd wordende door den Kerkeraad, om de bijeengebrachte gelden te ontvangen en op rente te zetten tot tijd en wijle de Christ. Geref. Kerk in Nederland het werk der Zending ter hand kon nemen. Maar daar het werk der Zending niet aan een enkele gemeente, maar aan de Kerk in haar geheel behoort, wilde de Kerkeraad langs den kerkelijken weg komen tot oprichting eener Generale Zendingkas, uitgaande van en beheerd wordende door de Kerk. Zoo kwam de Dordsche Kerkeraad tot de Classis en deze greep met beide handen het werk aan en nam het van den Kerkeraad over. En thans komt de Classis Dordrecht tot de Synode met het verzoek een Generale Zendingkas op te richten.

Ter verdere toelichting was door de Classis het volgende Reglement onder de afgevaardigden rondgedeeld.

**REGLEMENT der Zendings-Vereeniging in de Classis
Dordrecht der Chr. Geref. Kerk.**

ART. 1. Er bestaat in de Classis Dordrecht eene Zendings-Vereeniging uitgaande van en beheerd wordende door de Classis voornoemd.

Het beheer is opgedragen aan eene commissie van 6 leden door en uit de Classis gekozen.

Deze commissie brengt 1 maal per jaar op de voorjaarsvergadering der Classis rapport uit over hare werkzaamheden.

Art. 2. Gedachtig aan den last, door den verheerlijkten Heiland Jezus Christus Zijne Gemeente nagelaten: »Predikt het Evangelie aan alle creaturen« zoo gelooft de Classis behulpzaam te moeten zijn dit liefdebevel uit te voeren door den zendingsijver op te wekken met alle middelen haar ten dienste staande.

Gelden voor dit doel aan de Classis ter hand gesteld worden voorloopig bewaard tot de Chr. (eref. Kerk in Nederland aan hare roeping beantwoordt om den arbeid der Buitenl. Zending ter hand te nemen.

De Classis behoudt zich het recht voor Bijbelgenootschappen uit deze gelden te steunen.

Art. 3. De Commissie hoopt als middel in 's Heeren hand den zendingsijver, onder inwachting van de leiding en de hulpe des H. Geestes, op te wekken door het doen houden van bijeenkomsten en besprekingen over den arbeid der Zending.

Art. 4. De Commissie uit de Classis gekozen verdeelt den arbeid onderling. De functiën zijn verdeeld als: Voorzitter, Penningmeester en Scriba. Van deze Commissie treedt telken jare 1 lid af, dat herkiesbaar is. De Penningmeester zal gehouden zijn, de in kas zijnde gelden te deponeren op de Stedelijke Spaarbank te Dordrecht, ten name der Vereeniging.

Art. 5. De Commissie vergadert minstens 2 maal per jaar, en voorts zoo dikwijls haar dit noodig blijkt.

Art. 6. Deze Commissie bestaat uit de Brs. Ds. A. van der Heijden, Voorzitter, D. J. van Brummen, Secretaris, B. Besterveld, Penningmeester, Ds. Van der Kodde, Ds. van Drunen en ouderling P. van Driel.

Art. 7. Het Huishoudelijk Reglement der Commissie mag in geen geval in strijd zijn met het Classicaal Reglement.

DE COMMISSIE.

»Als men nu zegt,« zeide Ds. v. d. H., »dat wij nog zoo veel voor eigen kring noodig hebben en er daarom aan Buitenlandsche Zending vooreerst niet kan worden gedacht, dan antwoord ik: laten wij maar een begin maken met dit werk, door den Heere ons opgedragen. Vergeten wij toch niet, dat zoowel de Uit- als de Inwendige Zending tot den arbeid onzer Kerk behoort, en wat wij aan de Heidenen doen, doen wij niet aan anderen, maar voor ons zelve; dat werk behoort bij de Kerk; het is onze roeping en wij kunnen er 's Heeren zegen op verwachten!« Vervolgens wees Ds. v. d. H. op de gemeente

Dordrecht om te bewijzen, dat een gemeente in anderen arbeid voor de Kerk niet achter behoeft te blijven, al geeft zij voor de Zending onder de Heidenen. En men spreke toch niet van behoeften in engren zin, daar ook de behoeften der Buitenslandsche Zending de onze zijn. Wij *moeten* ons niet onttrekken aan deze schoone en heerlijke taak, die ons is opgelegd, maar zijn schuldig te doen al wat in ons vermogen is, al is het dan ook met een slechts klein begin.

Oud. Renkema vraagt aan de Classis Dordrecht, wat zij in 't rondgedeelde Reglement bedoelt met: »eene Zendingsvereniging uitgaande van en beheerd wordende door de Classis voornoemd.« Wil de Classis Dordrecht een Zendingskas der Kerk maken van wat nu Zendingskas der Classis is? Zoo ja, dan zou ik met het voorstel gaarne meegaan, te meer waar ik uit de toelichting van Ds. v. d. Heijden begrijp, dat het niet in de bedoeling der Classis D. ligt, nu reeds met collecten voor de Buitensl. Zending te beginnen, maar met vrije giften enz. het Dordtsche fonds te stijven.

Oud. v. Brummen deelt namens de Classis D. mede, dat de bedoeling geen andere is dan br. Renkema uitsprak.

De Voorzitter meent, dat het voorstel naar de respectieve Classes terug moet.

Ds. Wisse oordeelt dat de Synode niet den weg der Geref. Kerken moet opgaan om eene Classis zelfstandig te laten optreden, en dat thans de heele Kerk voor de Theol. School moet zorgen, daar anders de Pinkstercollecte voor de School verloren zou gaan en de T. S. een groot tekort zou krijgen. Daarom wil Ds. Wisse terugzending naar Kerkeraden en Classes.

Oud. Sluijter meent ook, dat de Synode nu nog geen besluit in eene zoo gewichtige zaak kan nemen.

Ds. v. d. Kodde wijst er op, dat de Classis D. niet alleen gelden wil inzamelen, maar ook aan de Zending wil arbeiden door samenkomsten ter bespreking van de Zending.

Ds. Schouten meent, dat men te veel hooi op de vork neemt; wij zijn nog zoo klein in kracht.

Er komen 3 voorstellen in.

De Voorzitter stelt voor eene Commissie te benoemen, die het voorstel van Dordrecht nader zal onderzoeken om op de e. k. vergadering rapport uit te brengen.

Ds. Wisse stelt voor terugzending van het voorstel naar de Kerkeraden en Classes.

Oud. Renkema stelt voor thans eene Zendingscommissie der C. G. Kerk te benoemen, die ter volgende Synode een Reglement aan de goedkeuring dier Synode zal onderwerpen.

Deze voorstellen verwerven respectievelijk 16, 8 en 13 stemmen, zoodat het voorstel van den Voorzitter is aangenomen.

ART. 41. Als Commissieleden voor de in 't vorige artikel bedoelde zaak worden benoemd de brs. Ds. v. d. Heijden, Ds. v. d. Kodde, Ds. Lengkeek, Oud. Renkema en Oud. Kappers.

ART. 42. Na 't zingen van Ps. 72 : 11 wordt de zitting beëindigd met dankgebed van Ds. den Boer.

Zitting van Donderdag 21 Juli 1904.

ART. 43. Na 't zingen van Ps. 25 : 4 gaat Oud. Ponstein voor in het gebed.

ART. 44. De Commissie voor de Kas E. B. P. (Ds. Bos, Oud. Sluijter en Oud. v. Brummen) bieden, in opdracht der jongste Synode, een ontwerp-reglement aan. Besloten wordt dit reglement te laten drukken en het ter beoordeeling te zenden aan Kerkeraden en Classes om het ter a.s. Synode te behandelen.

ART. 45. Een voorstel van het Curatorium om aan Ds. Bos, als Penningmeester der Kas E. B. P. en die der Em. pred. W. en W., jaarlijks f 50.— voor bureaunkosten te geven, wordt met algemeene stemmen aangenomen.

ART. 46. Benoemingen.

Curator: herkozen Ds. H. M. v. d. Vegt.

Secundus-Curator: herkozen Oud. G. Renkema, Ezn.

Lid der Syn. Commissie: gekozen Ds. H. Janssen.

Secundus-lid der Syn. Commissie: gekozen Ds. Sluiter als Secundus van Oud. Renkema en Ds. Schouten als Secundus van Ds. H. Janssen.

Deputaten naar Art. 49 D. K. (inplaats van Ds. Schotel en Ds. H. M. v. d. Vegt): Ds. Koomans en Ds. v. d. Heijden.

Secundi-Deputaten naar Art. 49 D. K.: Ds. Janssen van Ds. Koomans en Ds. Wisse van Ds. v. d. Heijden.

ART. 47. Doc. v. Lingen verlaat de vergadering, doch spreekt vooraf een woord van afscheid, waarin hij er op wijst, dat hij met blijdschap in het hart deze vergadering verlaat, nu de vrees is weggenomen, die hem bij 't heengaan naar deze vergadering vervulde. Op 14 Jan. a.s. hoopt hij D. V. te gedenken, dat hij voor 50 jaar in de bediening kwam en nu hoopt hij ook dan nog aan de School werkzaam te zijn. Soli Deo Gloria! getuigt hij blijde en dankend.

De Voorzitter dankt Doc. v. Lingen voor zijn prae-adviezen ter dezer Synode verstrekt.

ART. 48. Besloten wordt D. V. het volgend jaar weer te Utrecht te vergaderen.

ART. 49. Door Oud. v. Kleef en Ds. Jansens worden nog een paar vragen over concrete gevallen tot het moderamen gericht, waarop de verlangde inlichtingen worden verstrekt.

ART. 50. Aan 't einde der vergadering gekomen, leest de Voorzitter Ps. 121 en spreekt daarna een hartelijk afscheidswoord. Hij zegt der Synode dank voor de wijze waarop men hem het voorzitterschap gemakkelijk heeft gemaakt. In 't bijzonder richt hij een woord van dank tot Doc. Wisse voor diens prae-adviezen en tot de medeleden van het Moderamen. Aan Ds. v. d. Vegt verzoekt hij a.s. Zondag de Utrechtsche gemeente te danken voor de gastvrijheid der Synode bewezen.

De Vice-Voorzitter brengt den Voorzitter den dank der Synode voor diens uitnemende leiding bij den arbeid der Synode.

ART. 51. Nadat Ps. 103 : 9 gezongen is, eindigt de Voorzitter met dankgebed en wordt de Synode voor geëindigd verklaard.

De Voorzitter : H. JANSSEN.

De Vice-Voorzitter : M. SCHOUTEN.

De Scriba : G. RENKEMA, Ezn.

Adj. Scriba : P. J. M. DE BRUIN.

Bijlage A.

VERSLAG van den toestand der Theol. School, gedurende den Cursus 1903 1904.

WelGez. en Gez. Broeders!

Genade en vrede zij u vermenigvuldigd!

Geroepen om in uw midden een kort verslag uit te brengen over den toestand der Theol. School, moet allereerst een woord van ootmoedigen dank worden gebracht aan Hem, die ook in dit jaar de vleugelen Zijner goedertierenheid over onze School met hare Docenten en Studenten heeft uitgebreid.

Gaat er nimmer een jaar zonder zorg en beproeving voorbij, geloofd zij de Heere, die ons te midden daarvan de inmengselen Zijner goedertierenheid en de druppelen Zijner vertroosting niet onthield, zoodat wij, alles overziende en samenvattende, moeten uitroepen: Soli Deo Gloria!

Onze Docenten werden voor ziekten bewaard en mochten, hoewel hun taak veel omvattend en de arbeid zwaar is, met lust en opgewektheid hun werkzaamheden verrichten.

Over den ijver onzer Studenten mag niet worden geklaagd. Curatoren kunnen uwe Eerwaarde vergadering mededeelen dat zij dit jaar een tweetal eindexamens en een overgangsexamen aan onze Theol. School hadden af te nemen.

Met volle vrijmoedigheid mochten Curatoren de Studenten Geels, Visser en v. d. Schuit van de litterarische tot de Theologische studiën bevorderen.

Een drietal Studenten: de Bruin, Jansen en Zuidersma werden bevorderd tot Candidaat in de Heilige Godgeleerdheid en als zoodanig beroepbaar gesteld.

En de plaatsen van de broeders Barth, Baars en Cannemeijer voor den nieuwen cursus werden in overleg met Docent van Lingen bepaald.

In het College van Curatoren kwam geen verandering.

Br. Van der Vegt, die het voornemen had wegens zijn hoo-gen leeftijd terug te treden, heeft tot onze en zeker ook tot

uwe blijdschap, dat voornemen voor ditmaal nog opgegeven. Sterke de Heere hem verder tot zijn zoo gewichtige taak.

De verandering in het Hospitium blijkt eene aanvankelijke verbetering te zijn, maar toch blijft te allen tijde een nauwkeurig toezicht op het Hospitium eisch.

Ernstig heeft het Curatorium op zijne laatste vergadering de vraag overwogen: hoe versterken wij het getal Docenten? De noodzakelijkheid daarvan wordt door ons en zeker ook door uwe vergadering gevoeld.

Het terrein der wetenschappen is in onze dagen zoo veel omvattend, de godgeleerde studiën nemen een zóo hooge vlucht, en de vraagstukken worden zoo gecompliceerd, dat het niet mogelijk is voor twee docenten, waarvan één bovendien de zorg der geheele litterarische opleiding draagt, dit alles te kunnen doen.

Maar waar de noodzakelijkheid van dit alles door ons werd gevoeld, stonden wij voor de vraag der mogelijkheid. Mocht het proces over de erfenis, waarover de speciale Commissie u nadere mededeelingen doen zal, spoedig en in gunstigen zin, naar wij hopen, worden beslist, dan was de mogelijkheid daar, maar thans heeft het Curatorium geen vrijmoedigheid definitieve voorstellen aan uwe vergadering in dezen te doen.

Eene vacature, vroeger door Ds. Lengkeek, thans door candidaat Jansen vervuld, eischt voorziening.

Waarschijnlijk, dat Curatoren op deze Synode u de vraag zullen voorleggen in dezen naar bevind van zaken te mogen handelen.

De School eischt verder de zorg en de voorbede der Kerk. Als kweekplaats onzer toekomstige dienaren des Woords heeft zij recht en aanspraak op eene breede plaats in ons gebed en onze gaven.

Veel wordt en is er gegeven, gelijk u aanstonds uit het financieel verslag blijken zal. Daar zijn bemoedigende teekenen op stoffelijk gebied.

Vervulle de Heere onze behoeften uit Zijne volheid en leide Hij uwe vergaderingen door Zijnen Geest.

Namens het Curatorium,

R. E. SLUITER, Praeses.

P. J. M. DE BRUIN, Secretaris.

Bijlage B.

FINANCIËEL VERSLAG van den Penning-
meester der Theologische School der
Christelijke Gereformeerde Kerk, over
het boekjaar 1903/1904.

A. COLLECTEN.

Clas- ses.	GEMEENTEN.	ONTVANGSTEN:			TOTAAL.
		1ste	2de	3de	
Leeuwarden.	Leeuwarden	f 9.15	f 11.—	f 12.66	f 32.81
	Groningen	13.03	14.98 ⁵	12.87 ⁵	40.89
	Harlingen	8.53	12.50	15.—	36.03
	Emmer-'Ompascuum .	3.36 ⁵	—	—	3.36 ⁵
	Midwolda	2.—	4.65	—	6.65
	Ulrum	4.71	4.58 ⁵	—	9.29 ⁵
	Valthermond	4.16	5.—	—	9.16
	Steenwijk	4.52 ⁵	4.—	13.44	21.96 ⁵
	Suawoude	1.50	1.50	2.—	5.—
	Murmerwoude	6.69	6.46	10.77	23.92
	Smilde	4.65	1.44	3.—	9.09
	Assen	2.80	4.15	6.99 ⁵	13.94 ⁵
Kornhorn	15.70	—	—	15.70	
		f 80.81	f 70.27	f 76.74	f 227.82
Zwolle.	Zwolle	f 13.60 ⁵	f 23.36	f 30.02 ⁵	f 66.99
	Vroomshoop	1.51	—	—	1.51
	Almeloo	4.38	7.67	7.22	19.27
	Kampen	8.82	6.73 ⁵	5.19	20.74 ⁵
	Nieuw-Amsterdam .	5.30	5.65	—	10.95
	Nieuw-Leusen	2.15	5.50	—	7.65
	Lutten a/d. Dedemsvaart	2.27 ⁵	2.97	2.70	7.94 ⁵
	De Krim	6.63	4.74	3.42	14.79 ⁵
	Zwartsluit	—	—	—	—
	Elburg	4.50	—	—	4.50
	Enschede	22.20	21.61	27.50	71.31
	Ommen	4.—	3.75	—	7.75
Hoogeveen	9.71	—	—	9.71	
		f 85.08	f 81.98 ⁵	f 76.05 ⁵	f 243.12 ⁵

Clas- ses.	GEMEENTEN.	ONTVANGSTEN :			TOTAAL.
		1ste	2de	3de	
Apeldoorn.	Arnhem	f 10.70	f 14.25	f 8.10	f 33.05
	Apeldoorn	27.-	30.-	50.08	107.08
	Teuge	7.80	6.35	-	14.15
	Deventer	6.82	2.21	3.82	12.85
	Hattem	-	-	-	-
	Harderwijk	4.60 ⁵	4.56 ⁵	-	9.17
	Aalten	13.30	6.20	14.25	56.19
				22.35	
	Doesburg	9.10	-	-	9.10
Putten	16.-	18.21	18.35	52.56	
	f 95.32 ⁵	f 81.87 ⁵	f 116.95	f 294.15	
Dordrecht.	Dordrecht	f 36.60	f 27.20	-	f 63.80
	Zierikzee	40.-	41.-	-	81.-
	's-Gravendeel	10.37	11.70	f 13.40	35.47
	Sliedrecht	6.10	6.-	6.75	18.85
	Oud-Beierland	7.07	8.71	8.90	24.68
	Dussen	7.11	-	-	7.11
	Barendrecht	5.34	6.20 ⁵	-	11.54 ⁵
	Vlissingen	3.-	1.96	-	4.96
	's-Gravemoer	7.-	7.67	7.51	22.18
	f 122.59	f 110.44 ⁵	f 36.56	f 269.59 ⁵	
Utrecht.	Utrecht	f 27.05 ⁵	f 22.56	f 32.41	f 82.02 ⁵
	Culemborg	3.30	2.15	3.20	8.95
	Amersfoort	9.26	5.85	6.43 ⁵	21.54 ⁵
	Woerden	-	-	-	-
	Baarn	-	-	-	-
	Noordeloos	18.38 ⁵	15.21 ⁵	12.85 ⁵	46.45 ⁵
	Bunschoten	18.36	27.31	-	45.67
	Zeist	7.-	12.10	-	19.10
	Veenendaal	7.-	3.45	-	10.45
	f 90.36	f 88.93 ⁵	f 54.90	f 234.19 ⁵	

Classis.	GEMEENTEN.	ONTVANGSTEN :			TOTAAL.
		1ste	2de	3de	
's-Gravenhage.	's-Gravenhage	f 8.19	f 36.03	—	f 44.22
	Rotterdam	19.40	27.17 ⁵	—	46.57 ⁵
	Leiden	16.90	—	—	16.90
	Gouda	5.10	3.08	—	8.18
	Delft	6.84	6.—	—	12.84
	Schiedam	4.43	—	—	4.43
	Maassluis	5.63	7.77	f 9.—	22.40
	Aarlanderveen	1.37	—	—	1.37
	Boskoop	6.60	5.25	—	11.85
	Alphen/Oudshoorn	4.29	15.22	{ 13.46 8.75 7.18	48.90
	Nieuwpoort	4.89	5.15	{ 11.13 2.84	24.01
			f 83.64	f 105.67 ⁵	f 52.36
Amsterdam.	Amsterdam	f 44.97 ⁵	f 65.88	—	f 110.85 ⁵
	Haarlem	21.25 ⁵	14.58 ⁵	f 21.25	57.09
	Zaandam	8.98 ⁵	8.39	8.03	25.40 ⁵
	Urk	10.81	10.04	—	20.85
	Nieuw Venneep	4.—	—	—	4.—
	Broek op Langendijk	22.—	11.57	17.52	51.09
	Lisse	17.00 ⁵	15.22 ⁵	—	32.23
	Opperdoes	5.85	3.92	7.63 ⁵	17.40 ⁵
	Helder	2.85 ⁵	5.42	—	8.28
	Bussum	6.68 ⁵	—	—	6.68 ⁵
		f 144.42	f 135.03	f 54.43 ⁵	f 333.89

RECAPITULATIE.

Classis	LEEUWARDEN	f 80.81	f 70.27	f 76.74	f 227.82
»	ZWOLLE	85.08 ⁵	81.98 ⁵	76.05 ⁵	243.12 ⁵
»	APELDOORN	95.32 ⁵	81.87 ⁵	116.95	294.15
»	DORDRECHT	122.59	110.44 ⁵	36.56	269.59 ⁵
»	UTRECHT	90.36	88.93 ⁵	54.90	234.19 ⁵
»	DEN HAAG	83.64	105.67 ⁵	52.36	241.67 ⁵
»	AMSTERDAM	144.42	135.03 ⁵	54.43 ⁵	333.89
		f 702.23	f 674.22	f 468.—	f 1844.45

De collecten hebben alzoo gezamenlijk opgebracht . . .	f 1844.45
Voorts is nog ontvangen :	
B. Aan giften	840.34 ⁵
C. » collegegelden	930.—
D. » examengelden	45.75
E. » opbrengst van jaarboekjes en scheurka- lenders (inclusief overbetalingen) . . .	647.31
F. » huishuur	250.—
Samen	<u>f 4557.85⁵</u>
De gezamenlijke uitgaven in het boekjaar hebben bedragen	f 4325.45 ⁵
Nadeelig saldo in kas vorig boekjaar	98.34 ⁵
Samen	<u>f 4423.80</u>
Ontvangsten	f 4557.85 ⁵
Uitgaven	4423.80
Saldo op 1 Juli 1904	<u>f 134.05⁵</u>

Haarlem, 1 Juli 1904.

De Penningmeester,

J. SCHOTEL, Jr.

Bijlage C.

VERSLAG van den Penningmeester voor
de Kas der Opleiding.

Clas- ses.	GEMEENTEN.	BEDRAG.		TOTAAL.
		1903.	1904.	
Leeuwarden.	Leeuwarden	f 8.61	f 10.—	f 18.61
	Groningen	6.03	10.79	16.82
	Harlingen	5.57	9.58 ⁵	15.15 ⁵
	Emmer-Compascuum .	1.50	—	1.50
	Midwolda	3.20	3.10	6.30
	Ulrum	4.13 ⁵	8.80 ⁵	12.94
	Valthermond	2.40 ⁵	4.10	6.50 ⁵
	Steenwijk	4.76	10.—	14.76
	Suawoude	2.—	1.60	3.60
	Murmerwoude	9.35	—	9.35
	Smilde	1.20	—	1.20
	Assen	4.30	4.—	8.30
Kornhorn	—	—	—	
		f 53.06	f 61.98	f 115.04
Zwolle.	Zwolle	f 30.21	f 33.16	f 63.37
	Zwartsluis	—	—	—
	Almeloo	6.19	10.—	16.19
	Vroomshoop	—	—	—
	Nieuw-Amsterdam . .	5.—	5.17 ⁵	10.17 ⁵
	Kampen	—	—	—
	Nieuw-Leusen	3.55	—	3.55
	Lutten	1.84 ⁵	—	1.84 ⁵
	De Krim	5.41	5.50	10.91
	Hoogeveen	—	—	—
	Elburg	3.70	—	3.70
	Enschede	20.68 ⁵	15.58	36.26 ⁵
	Ommen	—	—	—
Nieuweroord (Stath) .	—	—	—	
		f 76.59	f 69.41 ⁵	f 146.00 ⁵

Clas- ses.	GEMEENTEN.	BEDRAG.		TOTAAL.
		1903.	1904.	
Apeldoorn.	Apeldoorn	f 27.25	f 16.62	f 43.87
	Teuge	5.61	—	5.61
	Hattem	—	—	—
	Deventer	2.84 ⁵	2.32	5.16 ⁵
	Harderwijk	—	—	—
	Putten	19.08	—	19.08
	Arnhem	10.75	6.—	16.75
	Doesburg	11.70	12.87	24.57
	Aalten	6.29	—	6.29
Wageningen	—	—	—	
		f 83.52 ⁵	f 37.81	f 121.33 ⁵
Utrecht.	Utrecht	f 25.75	f 27.50 ⁵	f 53.25 ⁵
	Culemborg	4.32	—	4.32
	Amersfoort	5.—	—	5.—
	Baarn	—	—	—
	Veenendaal	10.—	4.50	14.50
	Noordeloos	16.—	16.01 ⁵	32.01 ⁵
	Bunschoten	18.32 ⁵	21.29 ⁵	39.62
	Zeist	6.55 ⁵	9.70	16.25 ⁵
	Woerden	5.42 ⁵	—	5.42 ⁵
		f 91.37 ⁵	f 79.01 ⁵	f 170.39
Amsterdam.	Amsterdam	f 55.37	f 39.73 ⁵	f 95.10 ⁵
	Haarlem	22.50	21.06	43.56
	Zaandam	8.07	8.30 ⁵	16.37 ⁵
	Urk	9.60	—	9.60
	Broek op Langendijk	21.—	12.52 ⁵	33.52 ⁵
	Opperdoes	6.62	3.82	10.44
	Nieuw Vennep	6.52	4.50	11.02
	Lisse	18.34 ⁵	—	18.34 ⁵
	Velzen (Statn.)	—	—	—
	Helder	—	—	—
	Bussum	—	—	—
		f 148.02 ⁵	f 89.94 ⁵	f 237.97

Classis.	GEMEENTEN.	BEDRAG.		TOTAAL.
		1903.	1904.	
's-Gravenhage.	's-Gravenhage	f 35.86	f 41.14	f 77.--
	Delft	7.10	6.58	13.68
	Gouda	4.48 ⁵	3.77	8.25 ⁵
	Aarlanderveen	1.70	—	1.70
	Schiedam	8.—	—	8.—
	Rotterdam	23.16 ⁵	23.52 ⁵	46.69
	Maassluis	8.65	9.68	18.33
	Nieuwpoort	3.77 ⁵	—	3.77 ⁵
	Boskoop	5.10	5.55	10.65
	Alphen (Oudshoorn)	13.03 ⁵	—	13.03 ⁵
		f 110.87	f 90.24 ⁵	f 201.11 ⁵
Dordrecht.	Dordrecht	f 24.25	30.75 25.20	f 80.20
	's-Gravendeel	9.50	10.—	19.50
	Oud-Beierland	7.80	8.31 ⁵	16.11 ⁵
	Barendrecht	—	—	—
	Sliedrecht	9.30	6.60	15.90
	Dussen	5.39 ⁵	4.47 ⁵	9.87
	's-Gravemoer	8.—	—	8.—
	Zierikzee	21.—	20.—	41.—
	Vlissingen	2.25	—	2.25
		f 87.49 ⁵	f 105.34	f 192.83 ⁵

RECAPITULATIE.

Classis	LEEUWARDEN	f 53.06	f 61.98	f 115.04
»	ZWOLLE	76.59	69.41 ⁵	146.00 ⁵
»	APeldoorn	83.52 ⁵	37.81	121.33 ⁵
»	UTRECHT	91.37 ⁵	79.01 ⁵	170.39
»	AMSTERDAM	148.02 ⁵	89.94 ⁵	237.97
»	'S-GRAVENHAGE	110.87	90.24 ⁵	201.11 ⁵
»	DORDRECHT	87.49 ⁵	105.34	192.83 ⁵

f 650.94 f 533.75 f 1184.69

Collecten samen	f	1184.69
Van de Cents-Vereeniging	»	1469.79 ⁵
Giften	»	506.84 ⁵
Restitutie van 4 Studenten	»	400.—
	Samen . f	3561.33
Saldo van het vorig jaar	»	193.53 ⁵
Totaal ontvangst	f	3754.86 ⁵
» uitgaaf	»	2969.54
Voordeelig saldo 1 Juli 1904	f	<u>785.32⁵</u>

Leeuwarden, 30 Juni 1904.

De Penningmeester,

J. BOS, Hz.

Bijlage D.

VERSLAG van den Penningmeester der
Kas voor Em. Pred., Wed. en
Weezen.

Clas- ses.	GEMEENTEN.	BEDRAG.		TOTAAL.
		1903.	1904.	
Leeuwarden.	Leeuwarden	f 6.82 ⁵	f 8.—	f 14.82 ⁵
	Groningen	5.70	3.55 ⁵	9.25 ⁵
	Harlingen	6.02	7.95	13.97
	Emmer-Compascuum .	—	—	—
	Midwolda	2.80	2.70	5.50
	Ulrum	3.46 ⁵	2.55	6.01 ⁵
	Valthermond	1.17	—	1.17
	Steenwijk	3.72	3.37 ⁵	7.09 ⁵
	Suawoude	1.53	—	1.53
	Murmerwoude	6.01	—	6.01
	Smilde	—	—	—
	Assen	1.81	3.60	5.41
Kornhorn	—	—	—	
		f 39.05	f 31.73	f 70.78
Zwolle.	Zwolle	f 9.—	f 10.36 ⁵	f 19.36 ⁵
	Zwartsluis	—	—	—
	Almeloo	3.85	3.09	6.94
	Vroomshoop	—	—	—
	Nieuw-Amsterdam . .	4.44	—	4.44
	Kampen	—	—	—
	Nieuw-Leusen	—	2.50	2.50
	Lutten	1.70	1.24 ⁵	2.94 ⁵
	De Krim	4.04	4.21	8.25
	Hoogeveen	—	—	—
	Elburg	—	—	—
	Enschede	14.33	—	14.33
Ommen	—	—	—	
Nieuweroord (Statn) .	—	—	—	
		f 37.36	f 21.41	f 58.77

Clas- ses.	GEMEENTEN.	BEDRAG.		TOTAAL.
		1903.	1904.	
Apeldoorn.	Apeldoorn	f 11.70	f 22.04	f 33.74
	Teuge	9.55	4.64 5.88	20.07
	Hatter	—	—	—
	Deventer	3.16	2.84 ⁵	6.00 ⁵
	Harderwijk	5.—	3.70 ⁵	8.70 ⁵
	Putten	10.25	10.66	20.91
	Arnhem	4.75	7.—	11.75
	Doesburg	8.80	—	8.80
	Aalten	11.64	8.71	20.35
Wageningen	—	—	—	
		f 64.85	f 65.48	f 130.33
Utrecht.	Utrecht	f 23.39 ⁵	f 26.66 ⁵	f 50.06
	Culemborg	2.—	2.02	4.02
	Amersfoort	4.10	6.62 ⁵ 4.60	15.32 ⁵
	Baarn	—	—	—
	Veenendaal	—	—	—
	Noordeloos	11.34 ⁵	13.51 ⁵	24.86
	Bunschoten	10.12	—	10.12
	Zeist	9.08	—	9.08
	Woerden	—	3.43	3.43
		f 60.04	f 56.85 ⁵	f 116.89 ⁵
Amsterdam.	Amsterdam	f 28.80	—	f 28.80
	Haarlem	21.21	f 13.79	35.—
	Zaandam	7.12	5.90	13.02
	Urk	5.15 ⁵	5.70	10.85 ⁵
	Broek op Langendijk	11.19	10.60	21.79
	Oppendoes	1.43 ⁵	—	1.43 ⁵
	Nieuw Vennepe	—	—	—
	Lisse	19.53 ⁵	16 25	35.78 ⁵
	Velzen (Statn.)	—	—	—
	Helder	—	—	—
	Bussum	—	—	—
		f 94.44 ⁵	f 52.24	f 146.68 ⁵

Class- ses.	GEMEENTEN.	BEDRAG.		TOTAAL.
		1903.	1904.	
's-Gravenhage.	's-Gravenhage	f 30.25	—	f 30.25
	Delft	4.37	f 5.—	9.37
	Gouda	—	—	—
	Aarlanderveen	1.60	1.25	2.85
	Schiedam	—	4.38	4.38
	Rotterdam	10.51 ⁵	18.12 ⁵	28.64
	Maassluis	10.—	6.11	16.11
	Nieuwpoort	1.38 ⁵	—	1.38 ⁵
	Boskoop	4.94	—	4.94
Alphen (Oudshoorn)	7.36	7.05	14.41	
		f 70.42	f 41.91 ⁵	f 112.33 ⁵
Dordrecht.	Dordrecht	f 21.—	f 20.70	f 41.70
	's-Gravendeel	12.55	10.11	22.66
	Oud-Beierland	6.04	—	6.04
	Barendrecht	3.95	—	3.95
	Sliedrecht	11.—	8.63	19.63
	Dussen	8.81	—	8.81
	's-Gravemoer	—	—	—
	Zierikzee	16.—	16.—	32.—
Vlissingen	2.60	—	2.60	
		f 81.95	f 55.44	f 137.39

RECAPITULATIE.

Classis	LEEUWARDEN	f 39.05	f 31.73	f 70.78
»	ZWOLLE	37.36	21.41	58.77
»	APELDOORN	64.85	65.48	130.33
»	UTRECHT	60.04	56.85 ⁵	116.89 ⁵
»	AMSTERDAM	94.44 ⁵	52.24	146.68 ⁵
»	's-GRAVENHAGE	70.42	41.91 ⁵	112.33 ⁵
»	DORDRECHT	81.95	55.44	137.39
		f 448.11 ⁵	f 325.07	f 773.18 ⁵

Collecten samen	f	773.18 ⁵
Giften	»	27.12 ⁵
		<hr/>
	Samen . f	800.31
Saldo van het vorig jaar	»	1990.18 ⁵
		<hr/>
	Totaal ontvangst . . . f	2790.49 ⁵
	» uitgaaf »	1204.90
		<hr/>
Voordeelig saldo 1 Juli 1904	f	<u>1585.59⁵</u>

Leeuwarden, 30 Juni 1904.

De Penningmeester.

J. BOS, Hz.